

ДО ПРОБЛЕМИ ВЧИНЕННЯ ПОРУШЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ФУТБОЛЬНИХ МАТЧІВ

Кацуба Р.М.,
к. ю. н., заступник начальника факультету підготовки фахівців
для підрозділів міліції громадської безпеки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена проблемі порушень громадського порядку під час футбольних матчів. Проведено класифікацію правопорушень на дисциплінарні, адміністративні та кримінальні. Звернуто увагу на необхідність використання досвіду, отриманого у зв'язку з організацією і проведенням Євро-2012 в Україні.

Ключові слова: футбольний матч, Євро-2012, правопорушення, громадський порядок, відповідальність.

Кацуба Р.Н. / К ПРОБЛЕМЕ СОВЕРШЕНИЯ НАРУШЕНИЙ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА ВО ВРЕМЯ ФУТБОЛЬНЫХ МАТЧЕЙ / Днепрпетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Статья посвящена проблеме нарушений общественного порядка во время футбольных матчей. Проведена классификация правонарушений на дисциплинарные, административные и уголовные. Обращено внимание на необходимость использования опыта, приобретенного в связи с организацией и проведением Евро-2012 в Украине.

Ключевые слова: футбольный матч, Евро-2012, правонарушение, общественный порядок, ответственность.

Katsuba R.N. / ACCORDING TO THE PROBLEM OF PUBLIC ORDER VIOLATIONS DURING FOOTBALL MATCHES / Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

The aim of the presented article is to examine public order violations which are committed during football matches, the classification of such disorders and summarizing conclusions and the further legal liability improvement for their commission.

It is necessary to pay attention to certain problem questions which are present for reflecting substantive work's regulations:

- 1) unperfected normative legal base which regulates the organization and conducting mass sporting measures in Ukraine;
- 2) inferior militia activity according to preserving public order during mass sporting measures;
- 3) insufficient and out-of-date organization of prevention of public disorder during mass sporting measures;
- 4) off-grade professional preparation of militia employees to the actions for prevention the public disorder during mass sporting measures.

We offered to pay attention to disciplinary, administrative, criminal liability for public order violation.

In accordance with legislation, responsibility of civil servants is followed: non-performance or improper performance of official duties; exceeded their powers, etc.

In law enforcement activity during football matches certain articles of Chapter 14 of the Ukrainian Code of Administrative Offences is mainly used, providing administrative responsibility for such actions: disorderly conduct (article 173), spreading false rumors (article 173-1) smoking tobacco products in prohibited areas (article 175-1), etc.

It is necessary to point out that the Ukrainian Criminal Code crimes against public order determines: public order group violations - mess organization that seriously disturb public order (article 293) riots – organizing mass disturbances, accompanied by violence against the person, mess, arson, destruction of property (article 294) etc.

It is extremely useful for Ukraine we consider the use of their experience gained in the preparation for Euro-2012 together with the world's best achievements for the organization of mass sports events.

Key words: football match, Euro-2012, offense, public order, liability.

Організація і проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу (далі – Євро-2012) обумовила інтенсифікацію пошуку ефективних заходів корегування поведінки присутніх на масових спортивних заходах осіб. Наразі вітчизняні вчені – фахівці з різних галузей права спрямовують зусилля на деталізацію норм, що визначають причини вчинення порушень громадського порядку під час таких заходів, склад протиправних діянь, а також встановлення адекватних стягнень за вчинення правопорушень в умовах проведення масових спортивних заходів.

О.В. Джафарова слушно відмічає, що проблема належної охорони порядку, забезпечення безпеки має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст, ефективність охорони сприяють стабільності суспільства, задоволенню життєвих потреб громадян. А суспільство має потребу, перш за все, в безпеці, усвідомлюючи, що інших цілей не можна буде досягти доти, доки цю першу й необхідну мету не здійснить виконавча влада [1].

Загальним науковим підґрунтям дослідження стали праці С.М. Алфьорова, О.М. Бандурки, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, Ю.В. Дубка, Р.А. Калюжного, В.К. Колпакова, М.В. Корнієнка, С.В. Курінного, О.В. Негодченка, О.П. Рябченко, Х.П. Ярмакі, С.А. Яценка та інших. Переліченими вченими були розглянуті загальні положення та правові засади щодо управління діяльністю органів внутрішніх справ під час охорони громадського порядку.

В той же час, у зв'язку із поліпшенням рівня забезпечення громадського порядку і громадської безпеки на масових спортивних заходах, виникає необхідність проведення досліджень, спрямованих на вирішення проблем, пов'язаних із вчиненням правопорушень на відповідних заходах.

Враховуючи широту і багатогранність спортивних дисциплін а також те, що футбол вирізняється з поміж інших видів спорту сумною статистикою щодо правопорушень, акцент в межах даної статті буде зроблено саме на порушеннях громадського порядку під час проведення футбольних матчів.

Виходячи з цього, метою представленої статті є розгляд порушень громадського порядку, що вчиняються під час футбольних матчів, класифікація таких порушень і узагальнення висновків про подальше удосконалення юридичної відповідальності за їх вчинення.

Переходячи до викладу основних положень дослідження, зауважимо, що детально висвітлити кожен вид порушень громадського порядку, що можуть мати місце під час проведення футбольних матчів в межах дослідження неможливо, тому нами буде репрезентовано їх загальну характеристику.

Відмітимо, що за Законом України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» розподілено сфери відповідальності по забезпеченню громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів (стаття 15). Так, організатор футбольного матчу, оператор спортивної споруди і футбольний клуб несуть відповідальність за забезпечення громадського порядку та громадської безпеки на території спортивної споруди, її трибунах, а органи внутрішніх справ – на території, прилеглої до спортивної споруди, на шляхах евакуації та в громадських місцях населеного пункту, у якому проводиться футбольний матч, якщо іншого не вимагає характер змагання або перебіг подій під час його проведення [2].

За поширеною класифікацією, залежно від того, до якої галузі належить юридична відповідальність, який вид правопорушення вчинено (злочин, проступок), виділяють: конституційну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну, матеріальну, кримінальну відповідальність [3, с. 191].

Виходячи з цього, нами пропонується приділити увагу дисциплінарній, адміністративній, кримінальній відповідальності та порушенням громадського порядку, за які настануть вказані види відповідальності, у аналогічній послідовності. Такий вибір обумовлено тим, що дисциплінарні проступки та адміністративні пра-

вопорушення є надзвичайно поширеними під час таких заходів, а злочини є найбільш серйозними серед всіх видів правопорушень за суворістю санкції.

Згідно з чинним законодавством дисциплінарна відповідальність державних службовців, до яких належать і працівники міліції, настає за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; перевищення своїх повноважень; порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби; вчинок, який порочить особу як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює. Отже, до дисциплінарної відповідальності може бути притягнуто як робітників, що задіяні в організації футбольного матчу, або співробітників приватної служби безпеки, так і працівників міліції.

Підкреслимо, що дисциплінарну відповідальність особи рядового та начальницького складу служб, органів та підрозділів МВС України несуть відповідно до норм Закону України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» від 22 лютого 2006 року [4] (далі – Дисциплінарний статут). Так, відповідно до статті 12 Дисциплінарного статуту на осіб рядового і начальницького складу можуть накладатися такі стягнення: усне зауваження; зауваження; догана; сувора догана; попередження про неповну посадову відповідність; звільнення з посади; пониження у спеціальному званні на один ступінь; звільнення з органів внутрішніх справ. На осіб рядового і начальницького складу, нагороджених нагрудним знаком органів внутрішніх справ, може бути накладено дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення цього знака.

Звернімо увагу і на те, що обов'язки і права працівників міліції (деяких інших категорій державних службовців) дуже різноманітні, закріплюються рядом нормативних актів, які встановлюють також вимоги щодо службової дисципліни та засоби її забезпечення. При цьому варто відмітити, що дисциплінарні вимоги в органах внутрішніх справ включають не тільки приписи щодо службової, професійної діяльності працівників, а й щодо особистих якостей, тобто моральні правила поведінки як на службі, так і поза нею. Це правило чітко простежується в нормах чинного законодавства, яким врегульовано питання державної служби в цих органах та службової дисципліни в них. Негативним моментом є відсутність кодифікованого нормативного акту, в якому були б перелічені складні дисциплінарних проступків відповідних спеціальних суб'єктів. Так, підставою для притягнення працівника міліції до дисциплінарної відповідальності під час охорони громадського порядку на футбольному матчі може бути: неохайний зовнішній вигляд, поява на службі в п'яному вигляді, непристойна поведінка, грубе поводження з глядачами тощо.

Адміністративна відповідальність та адміністративні правопорушення представлені Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та низкою окремих законів.

У класифікації та систематизації адміністративних правопорушень найголовнішу роль відіграє така частина юридичної конструкції складу правопорушення, як об'єкт правопорушення. Отже, поняття об'єкта є центральним у конструкції юридичного складу правопорушення.

Як зазначав В.К. Шкарупа, вивчення об'єкта правопорушення має непересічне значення для розуміння адміністративного процесу в частині доказування, оскільки об'єкт будь-якого правопорушення та його ознаки входять у предмет доказування за кожною справою про адміністративне правопорушення [5].

Що стосується суб'єкта правопорушення (проступку), то він може бути загальним або спеціальним. Головний та єдиний критерій, визначений у КУпАП, – особа, яка досягла на момент вчинення правопорушення 16-річного віку (стаття 12) [6].

Об'єктивна сторона характеризується, як правило, місцем, часом, значущістю спортивного заходу, де було вчинено правопорушення, діянням (дія чи бездіяльність).

Суб'єктивна сторона в адміністративних проступках при організації і проведенні футбольних матчів може бути виражена як умислом, так і необережністю правопорушника.

Відмітимо, що у правоохоронній практиці під час проведення футбольних матчів в основному застосовують окремі статті Глави 14 чинного КУпАП, що передбачають адміністративну відповідальність за нижчезазначені діяння: дрібне хуліганство (стаття 173), поширювання неправдивих чуток (стаття 173-1), куріння тютюнових виробів у заборонених місцях (стаття 175-1), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді (стаття 178) [6].

Відмітимо і положення статей 185 та 185-7 Глави 15, що визначають відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування

з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця, а також за публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку.

Норми останніх двох статей застосовуються на підставі кваліфікуючих ознак – громадського місця (яким є споруда футбольного стадіону) та виконання працівником міліції обов'язків з охорони громадського порядку.

Цікавим і досить неоднозначним у адміністративному праві є питання про адміністративну відповідальність юридичних осіб. Законом України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08 липня 2011 року закріплено низку положень щодо порушень громадського порядку та передбачена за це відповідальність.

У статті 20 вказаного Закону йдеться мова про відповідальність юридичних осіб за правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів. Відповідно, за правопорушення у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів до суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

- 1) ухилення від затвердження у встановленому законом порядку правил поведінки і правил пожежної безпеки, порядку надання медичної допомоги постраждалим особам, евакуації осіб у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі;
- 2) нерозміщення правил поведінки і правил пожежної безпеки у визначених законом місцях;
- 3) невиконання обов'язку щодо виділення для органів, що здійснюють державну охорону посадових осіб, окремих місць, а також щодо виділення під час проведення матчу приміщень для роботи підрозділів спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- 4) неоснащення спортивної споруди відеокамерами відповідно до встановлених законом вимог;
- 5) несвоєчасного інформування визначених законом органів про дату і час проведення заходу, кількість проданих квитків та очікувану кількість глядачів;
- 6) ненадання глядачам до початку змагань встановленої законом інформації;
- 7) ненадання визначеним законом органам інформації у разі виникнення непередбачуваних обставин, що можуть призвести до зміни умов проведення змагання;
- 8) неповідомлення футбольним клубом встановлених законом осіб про організований виїзд глядачів;
- 9) непроведення у встановленому законом порядку інструктажу з обслуговуючим персоналом спортивної споруди [2].

Проаналізувавши даний Закон, ми хочемо акцентувати увагу на тому, що доречним вбачалося б внесення статей про адміністративну відповідальність не до окремого правового акту, а до чинного КУпАП. Проте, як суб'єкт відповідальності у Законі визначається юридична особа, в свою чергу КУпАП містить в собі лише суб'єктів – фізичних осіб. Як позитивне слід відмітити удосконалення вітчизняного законодавства, як негативне – розпорошеність адміністративно-деліктних норм та акцент на футбольних матчах. Ми вважаємо, що представлений Закон цілком міг би охопити всі масові спортивні заходи, а не обмежуватись лише футболом.

Розглядаючи основні порушення громадського порядку під час футбольних матчів, необхідно розглянути й кримінально карані діяння, тобто злочини, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку.

При цьому, слід вказати, що Кримінальний кодекс України злочинами проти громадського порядку визначає: групове порушення громадського порядку – організація групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації, а також активна участь у таких діях (стаття 293 КК України); масові заворушення – організація масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях (стаття 294 КК України); заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку – публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів такого змісту (стаття 295 КК України); хуліганство – тобто грубе порушення громад-

ського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом (стаття 296 КК України). При цьому, КК України з хуліганства виокремлює групове хуліганство (частина друга статті 296 КК України) [7].

Об'єктом усіх цих злочинів є громадський порядок, а їх об'єктивна сторона, на наш погляд, інколи не завжди має значні розбіжності. Тому важливо визначитися з відмінностями у складах злочинів, щоб відмежувати групове порушення громадського порядку від суміжних злочинів.

Як зазначає П.С. Матишевський, учасники масових заворушень безпосередньо здійснюють погроми, руйнування, підпали та інші подібні дії або чинять збройний опір владі і цим можуть дезорганізувати і навіть паралізувати на певний час діяльність органів влади і управління, створюючи загрозу для громадської безпеки. При груповому ж хуліганстві ці ознаки відсутні. Винні, діючи із хуліганських спонукань, намагаються лише грубо порушити громадський порядок. На відміну від масових заворушень, групове порушення громадського порядку може ініціюватися не нагоявом, а окремою групою людей і не супроводжується погромами, руйнуваннями, підпалами та іншими подібними діями. Дії при груповому порушенні громадського порядку не супроводжуються явною неповагою до суспільства, а лише порушують громадський порядок, нормальну діяльність установ, підприємств і організацій, роботу транспорту або пов'язані з явною непокорою законним вимогам представників влади [8, с. 736].

Вищевикладене свідчить про те, що більшість зазначених у КУ-пАП правопорушень (проступків), які вчинюються під час проведення футбольних матчів, мають майже аналогічні склади правопорушень (злочинів), закріплених у Кримінальному кодексі. Зазначені

адміністративні правопорушення і кримінальні злочини мають схожі об'єкти, об'єктивну та суб'єктивну сторони, але відрізняються один від одного рівнем суспільної небезпеки та спрямованістю дій.

Зуважимо, що під час проведення Євро-2012 не зафіксовано масових порушень прав іноземців, що, у свою чергу, дає підстави констатувати: МВС вдалося поєднати масштабні заходи з охорони громадського порядку із дотриманням прав іноземних громадян. Вітчизняні правоохоронці довели, що вони можуть бути не тільки толерантними, чемними і навіть люб'язними у своєму ставленні до іноземних гостей, а й уміло уникати створення конфліктних ситуацій, відмовитися від випадків здириництва й поборів з іноземців та штучного створення умов для притягнення їх до адміністративної відповідальності за нібито вчинені правопорушення [9, с. 250].

Насамкінець, відмітимо, що актуальною лишається необхідність узагальнення і глибокого аналізу нагромадженого теоретичного та практичного матеріалу, оцінки окремих тенденцій та подальшого обґрунтування на цій основі проблем, що пов'язані з дослідженням дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення порушень громадського порядку на футбольних матчах, особливо міжнародного та національного рівня. Подальші дослідження, на наше глибоке переконання, мають стосуватися аналізу об'єктивних та суб'єктивних ознак правопорушень, їх належної кодифікації та удосконалення механізму притягнення до відповідальності і видів стягнень за їх вчинення.

Надзвичайно корисним для України ми вважаємо використання власного досвіду, отриманого під час підготовки і проведення Євро-2012 в сукупності із передовими світовими досягненнями щодо організації масових спортивних заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джафарова О. В. Напрями діяльності ОВС щодо охорони громадського порядку під час проведення Євро-2012 / О. В. Джафарова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Kyuv/2009_2/15.pdf.
2. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів : Закон України від 08 липня 2011 року // Голос України. – 2011. – № 147.
3. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права : навч. посібник / М. В. Кравчук. – 3-тє вид., змін. й доп. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 247 с.
4. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22 лютого 2006 року № 3460 VI // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – Ст. 245.
5. Шкарупа В. К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): автореф. дис.... доктора юрид. наук. Шкарупа Віктор Костянтинович – Одеса : Держ. ун-т ім. І.І. Мечникова, 1996. – 209 с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток № 51. – Ст. 1122 (зі змінами і доповненнями).
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
8. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник [для студентів юрид. вузів і фак.] / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін. ; за ред. П. С. Матишевського та ін. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 896 с.
9. Права людини в діяльності української міліції – 2012. Науково-практичне видання / За заг. ред. Батчаєва В. К., Пивоварова В. С. – Київ-Харків : Права людини, 2012 р. – 324 с.

УДК 342.2

ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Климентьєв О.П.,
здобувач

Національний авіаційний університет

У статті автор виклав своє бачення поняття «інформаційна функція держави», її сутності. Привів аргументи на користь того, що інформаційна функція держави може бути отождествлена в частині принципів до державної інформаційної політики, беручи до уваги основні дії, які було зазначено. У результаті проведеного дослідження було акцентовано увагу на відсутності будь-якого (як законодавчого, так і доктринального) закріплення принципів інформаційної функції держави. Як пропозицію до заповнення даної прогалини було висловлено думку про можливість використання принципів, які закріплені в Законі України «Про інформацію», Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», проекті Закону «Про концепцію державної інформаційної політики» та запропоновані І.В. Арістовою.

Ключові слова: інформаційна функція держави, державна інформаційна політика, принципи інформаційних відносин, концепція інформаційної політики держави, принципи інформаційної функції держави, суб'єкти інформаційних відносин.

Климентьєв А.П. / ПРИНЦИПЫ ИНФОРМАЦИОННОЙ ФУНКЦИИ ГОСУДАРСТВА / Национальный авиационный университет, Украина

В статье автор изложил свое видение понятия «информационная функция государства», ее сущность. Привел аргументы в пользу того, что информационная функция государства может быть отождествлена в части принципов с государственной информационной политикой, принимая во внимание основные действия, которые были указаны в статье. В результате проведенного исследования было акцентировано внимание на отсутствии любого (как законодательного, так и доктринального) закрепления принципов информационной функции государства. Как предложение к заполнению данного пробела, было указано на возможность использования принципов,